

กสสย... คำตอบของชีวิต

คนเราเกิดมาทำไม ? เป็นคำถามที่หาคำตอบได้ยาก เพราะทุกคนเกิดมาในโลกนี้ด้วยความไม่รู้ ไม่รู้ว่าทำไมจึงเกิดมาเป็นคนรวย ทำไมจึงเกิดมาลำบากจนทำไมจึงเกิดมาพิการ ทำไมจึงสวย ทำไมจึงซีเหร่ ฯลฯ นอกจากเกิดมาด้วยความไม่รู้แล้วยังไม่รู้อีกว่าจะตายเมื่อไร จะตายด้วยเหตุใด ตายแล้วจะไปอยู่ที่ไหน ทุกคนมีชีวิตรอยู่ด้วยความไม่รู้ ไม่รู้กระทั่งว่าชีวิตคืออะไร มีนักจิตวิทยา นักวิทยาศาสตร์จำนวนไม่น้อยที่พยายามอธิบายความหมายของคำว่า ‘ชีวิต’ และพยายามศึกษาเพื่อให้เข้าใจชีวิต รวมทั้งพยายามจะทำความเข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกต่างๆ ของมนุษย์ว่าทำไมจึงมี

พฤติกรรมเช่นนั้นเช่นนี้ มีอะไรเป็นตัวเร้าหรือตัวกำหนด และพยายามจะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับชีวิตในแง่มุมต่างๆ เพื่ออธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว **คำตอบ**เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์นั้นมிகกล่าวไว้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจนแล้วในพระพุทธศาสนา เพียงแต่น้อยคนนักที่จะสนใจศึกษาอย่างจริงจังจนสามารถเข้าถึงคำตอบได้

ชาวพุทธส่วนมากไม่สนใจศึกษาพระธรรมชั้น ละเอียด เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินจะเข้าใจได้ ในขณะที่ชาวพุทธบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาสูงๆ ก็เข้าใจผิด คิดว่าพระธรรมง่าย สามารถจะคาดคะเน หรือคิดเอาเองได้ตามความคิดเห็นของแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบก็สามารถจะเข้าใจเองได้ โดยคิดว่าเป็นหลักคำสอนที่สอนให้คนทำความดี ละ ความชั่วเหมือนกับหลักคำสอนของศาสนาอื่นๆ ทั่วไป จึงไม่สนใจศึกษาพระธรรม ประกอบกับมีความคิดว่า ตนเองดีแล้ว พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่แล้ว ไม่คิดร้าย กับใคร ไม่อิจฉาริษยาใคร ไม่มีทุกข์ เป็นคนดีของสังคม แล้ว จะต้องสนใจศึกษาพระธรรมไปทำไม

เมื่อไม่สนใจศึกษาพระธรรม ซึ่งก็คือความจริงของ ชีวิตที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และทรงแสดง

พระธรรมเพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลกผู้มีตบอดทั้งหลายให้รู้ตาม ผู้นั้นก็ไม่สามารถจะเข้าใจความเป็นจริงที่มีอยู่ไม่สามารถหาคำตอบให้กับชีวิตของตนเองได้ ในทางตรงกันข้ามเมื่อผู้ใดมีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธานุศาสนาโดยละเอียดแล้ว ผู้นั้นจะรู้ได้ด้วยตนเองทันทีว่า นี่คือของจริง และนี่คือคำตอบของชีวิต

พุทธศาสนาเป็นเรื่องของ **เหตุ** และ **ผล** ทุกสิ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หรือเป็นเรื่องบังเอิญ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุที่ทำให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น ดังที่ท่านพระอัสสชิแสดงธรรมแก่ท่านพระสารีบุตรว่า “**ธรรมะทั้งหลายย่อมเกิดจากเหตุ**” นั่นก็คือการที่ทุกคนเกิดมาแตกต่างกัน เป็นเพราะได้กระทำ **เหตุ** คือทำ **กรรม** มาต่างกัน กรรมที่ได้กระทำไว้นั้นเองเป็นเหตุให้มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณต่างกัน มีอุปนิสัยดี เลว ต่างกัน กรรมที่กระทำไว้นั้นเองเป็นเหตุให้ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ ได้รับความสุข ทุกข์ สรรเสริญ หรือนินทา ท่านจะเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็ต่อเมื่อได้ศึกษาพระอภิธรรมโดยละเอียด พระอภิธรรมเป็นคำสอนเกี่ยวกับสภาวะธรรมที่มีอยู่จริง หรืออีกนัยหนึ่งคือสัจธรรมนั่นเอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ได้ทรงบำเพ็ญความเพียรอบรมพระบารมีถึง ๔ อสงไขย
แสนกัปเพื่อตรัสรู้ **สัจธรรม** หรือ **ความจริงของสิ่ง
ทั้งปวง** ฉะนั้น ความจริงที่ทรงตรัสรู้นั้นไม่ง่าย ผู้ใดที่
คิดว่าพระธรรมเป็นของง่าย ไม่จำเป็นต้องศึกษาก็สามารถ
จะเข้าใจได้ ผู้นั้นกำลังเข้าใจผิดและกำลังประมาทใน
พระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า แม้พระพุทธองค์เอง
เมื่อทรงตรัสรู้ใหม่ๆ ก็ไม่ทรงโน้มพระทัยที่จะแสดง
พระธรรมแก่สัตว์โลกด้วยทรงเห็นว่าพระธรรมที่ทรงตรัสรู้
นั้นละเอียด ลึกซึ้ง และรู้ตาม เห็นตามได้ยาก แต่
อย่างไรก็ตามผู้ที่เคยสะสมปัญญามาก็จะสามารถพิจารณา
และพิสูจน์ธรรมะที่ทรงแสดงได้ตามกำลังของสติและ
ปัญญาของตน ดังข้อความปรากฏในคำนำของหนังสือ
พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัยว่า **พระธรรม
ที่ทรงตรัสรู้นั้น เป็นธรรมที่ลึกซึ้ง รู้ตาม เห็นตาม
ได้ยาก สงบ ประณีต ไม่อาจรู้ได้ด้วยวิธีการละเอียด
เป็นธรรมอันบัณฑิตจะรู้ได้**^๑

กรรมคืออะไร

กรรม คือ การกระทำ ได้แก่ เจตนา (ความจงใจ ความตั้งใจ) ที่เป็นกุศล (บุญ) หรืออกุศล (บาป) เป็นเหตุให้กระทำกุศลกรรม หรืออกุศลกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อได้กระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมสำเร็จไปแล้ว กุศลหรืออกุศลกรรมนั้นจะเป็นปัจจัยให้เกิดผลตามสมควรแก่กรรมนั้นๆ การให้ผลของกรรมนั้นจะให้ผลในชาติที่กระทำก็ได้ หรือจะให้ผลในชาติหน้า หรือชาติต่อๆ ไปก็ได้ ไม่ใช่กรรมทุกกรรมจะให้ผลได้ทั้งหมดในชาติที่กระทำกรรม เพราะกรรมสามารถติดตามไปให้ผลได้ตราบใดที่ยังไม่ได้ให้ผล หรือยังให้ผลไม่หมดเนื่องจากกรรมจะสะสมสืบต่อไปอยู่ในจิตทุกๆ ขณะที่ดีเกิดดับสืบต่อกันไป

เมื่อเราศึกษาพระพุทธานุศาสนาโดยละเอียดและเริ่มมีความรู้เรื่องของจิตมากขึ้น ก็จะทราบว่าจิตขณะใดเป็นเหตุ (กุศลจิต อกุศลจิต) จิตขณะใดเป็นจิตซึ่งรับผล (วิบากจิต) ของกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้แล้ว จากที่เคยคิดกันว่ามนุษย์มีจิตและร่างกาย และเมื่อสิ้นชีวิตจิตดวงนี้จึงจะดับไป เมื่อศึกษาธรรมละเอียดขึ้นจะเข้าใจเพิ่มมากขึ้นว่าจิตเป็นสภาพรู้ อาการรู้ และ

เกิดดับอย่างรวดเร็วต่อเนื่องเป็นกระแสไปโดยตลอด เพราะจิตมีสภาพเป็น อนันตรปัจจัย* กล่าวคือ เมื่อจิตดวงหนึ่งเกิดขึ้นแล้วดับไปอย่างรวดเร็วนั้น จิตดวงเก่าที่ดับไปนั่นเองเป็นปัจจัยให้เกิดจิตดวงใหม่ขึ้นต่อไปเรื่อยๆ ไม่รู้จบ นั่นคือการเวียนว่ายตายเกิดแล้วๆเล่าๆ ในสังสารวัฏ ต่อเมื่อสามารถอบรมเจริญปัญญาจนละอกุศลธรรมทั้งหมดได้แล้ว ซึ่งหมายความว่าผู้นั้นได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ขั้นพระอรหันต์ เมื่อนั้นกุศลธรรมก็จะหมดไปด้วย และเมื่อจิตจิตของพระอรหันต์ซึ่งเป็นจิตดวงสุดท้ายของสังสารวัฏเกิดขึ้นก็จะมีเหตุให้จิตดวงต่อไปเกิดขึ้นอีกเลย เพราะจิตจิตของพระอรหันต์ไม่เป็นอนันตรปัจจัย เป็นการแสดงถึงความสิ้นสุดของสังสารวัฏ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

* อนันตรปัจจัย “[๒๔] ๑. ธรรมที่เป็นจิต (และเจตสิก) เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิตและเจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย คือ จิต (และเจตสิก) ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่จิต (และเจตสิก) ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย”^{๒๖} (จิตตทุกะ ปิณฺณวาระ อนุลอมฺมณฺย)

เหตุให้กระทำกรรม

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย จักกนิบาต นิทานสูตร ว่าด้วยอกุศลมูลและกุศลมูล มีดังนี้

“[๓๑๐] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อเกิดกรรม (อกุศลกรรม) ๓ ประการเป็นไฉน ? คือ โโลภะ ๑ โทสะ ๑ โมหะ ๑ ...ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย เทวดา มนุษย์ หรือแม้ สุกตติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่ปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่โลภะ แต่โทสะ แต่โมหะ โดยที่แท้ นรกกำเนิดสัตว์ เดรัจฉาน ปิตติวิสัย หรือแม้ทุกตติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่โลภะ แต่โทสะ แต่โมหะ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อเกิดกรรม ๓ ประการนี้แล

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อเกิดกรรม (กุศลกรรม) ๓ ประการเป็นไฉน ? คือ อโลภะ๑ อโทสะ๑ อโมหะ๑ ...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ปิตติวิสัย หรือแม้ทุกตติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่ปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่อโลภะ แต่อโทสะ แต่อโมหะ โดยที่แท้ เทวดา มนุษย์ หรือแม้สุกตติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่อโลภะ แต่อโทสะ แต่อโมหะ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อเกิดกรรม ๓ ประการนี้แล”^๓

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุ ๖ ประการ ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำต่างๆ กล่าวคือ ต้นเหตุให้กระทำความชั่ว (อกุศลกรรม) ที่เป็นรากเหง้าทำให้อกุศลเจริณงอกงาม มี ๓ ประการ ได้แก่ โลภะ (ความโลภ) โทสะ (ความโกรธ) โมหะ (ความไม่รู้) และ ต้นเหตุให้กระทำความดี (กุศลกรรม) ที่เป็นรากเหง้าทำให้อกุศลเจริณงอกงาม มี ๓ ประการ ได้แก่ อโลภะ (ความไม่โลภ ความเอื้อเฟื้อ) อโทสะ (ความไม่โกรธ ความเมตตา) อโมหะ (ความเห็นถูกในสภาวะธรรม)

อกุศลเหตุ ๓ ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ

โลภะเป็นเหตุให้ทำอกุศลกรรมอย่างไร

โลภะ คือ ความต้องการ ความทะยานอยาก ความติดข้อง ซึ่งเป็นสภาพจิตของทุกคนในขณะนี้ ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาพระธรรมอย่างละเอียดจะไม่ทราบเลยว่าการดำเนินชีวิตปกติในชีวิตประจำวัน เช่น รับประทานอาหาร อาบน้ำ แต่งตัว พุดคุย ดูหนัง ฟังเพลง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปกติในชีวิตประจำวันก็เป็นโลภะ แต่เป็นโลภะประเภทที่ไม่ได้ทำให้คนอื่นเดือดร้อน เสียหายหรือเสียประโยชน์ เป็นโลภะโดยสภาวะคือเป็นความติดข้อง

ต้องการที่จะกระทำ เป็นโลภะชั้นละเอียดที่ถ้าพระพุทธรองค์ไม่ทรงแสดงความจริงในข้อนี้ เราจะไม่ทราบเลยว่า แท้จริงแล้วจิตของเราเป็นไปกับโลภะแทบจะตลอดเวลา โดยปกติเราจะทราบลักษณะของโลภะก็ต่อเมื่อโลภะนั้นมีกำลังมากเท่านั้น เช่น อยากได้อะไรมากๆ ขณะนั้นก็จะรู้สึกถึงความรุ่มร้อน หุนหุนหาย อยากได้มาเป็นของตน เพราะมีความเป็นตัวตนทุกคนจึงแสวงหาสิ่งที่ตนพอใจ ถ้ามีความต้องการในสิ่งใดและสิ่งนั้นเกินกำลังของตนที่จะได้มาด้วยวิธีที่สุจริต ผู้ที่โลภะมีกำลังมากก็จะคิดหาวิธีเพื่อให้ได้มาด้วยวิธีทุจริตหรือบางคนรวยมากแล้วก็ยังไม่รู้จักพอ ยังต้องการที่จะรวยมากขึ้นต่อไปอีกเรื่อยๆ ไม่รู้จัก **ความไม่รู้จักพอ** นี้เองเป็นเหตุให้ทำทุจริตทางกาย (ลักขโมย ทุจริตคอร์ปชั่น ปล้น จี้ ฆ่า) ทุจริตทางวาจา (พูดโกหก) ทุจริตทางใจ (คิดอยากได้ วางแผนปล้น วางแผนทุจริต คอร์ปชั่น)

มีใครเห็นโลภะของตนเองบ้าง ทุกคนรู้จักโลภะแต่เพียงชื่อ แต่ไม่มีใครรู้จักตัวจริงของโลภะเป็นเพราะเรามีความคุ้นเคยและชอบที่จะมีโลภะ เรามีความอยาก (โลภะ) ที่ไม่รู้จักจบจักสิ้น อยากได้สิ่งนั้น อยากได้สิ่งนี้ อยากเป็นคนรวย อยากมีอำนาจ อยากสวย

อยากมีความสุข ฯลฯ ตราบใดที่ยังมีลมหายใจอยู่
ก็จะสะสมเพิ่มพูนแต่ความอยาก (โลภะ) ไว้ในจิต
แม้กำลังจะตายก็ยังอยากจะไปสวรรค์ จึงเป็นการอยาก
เหลือเกินที่จะละโลภะ พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ว่า
โลภะนี้เองเป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์ (สมุทัยสังัจจ)
โลภะนี้เองเป็นต้นเหตุให้สัตว์โลกทั้งหลายต้อง
เวียนว้าย ตาย เกิด อยู่ในสังสารวัฏ

โทสะเป็นเหตุให้ทำอกุศลกรรมอย่างไร

โทสะ เป็นสภาพธรรมที่หยาบกระด้าง ดุร้าย
โทสะมีหลายระดับ โทสะอ่อนๆ ได้แก่ ความรู้สึกหงุดหงิด
ขุ่นเคืองใจ รำคาญ หมั่นไส้ โทสะมากก็จะร้องไห้
หรือแสดงกิริยาอาการจะประทุษร้าย หากโทสะรุนแรง
ก็สามารถจะทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นได้ ขณะที่เกิดโทสะ
กาย วาจา จะหยาบกระด้าง จะแสดงกิริยาที่ไม่น่าดู
เช่น กระแทกกระทั้น มีสีหน้าบึ้งตึง ถ้ามีโทสะที่รุนแรง
มากก็อาจจะประทุษร้าย (ทุบ ตี) ผู้อื่น หรือฆ่าได้

โลภะเป็นเหตุให้เกิดโทสะ กล่าวคือเมื่อไม่ได้ในสิ่ง
ที่ตนต้องการจึงเกิดโทสะ หลายคนเห็นโทษของโทสะ
รู้ว่าโทสะไม่ดี ไม่อยากให้ตนเองมีโทสะ ซึ่งเป็นสิ่งที่

เป็นไปไม่ได้เลย เพราะการจะละโทสะได้ก็ต้องเมื่อละโลภะ
ในสิ่งต่างๆ ได้แล้วเท่านั้น เพราะโลภะเป็นแดนเกิด
ของโทสะ **ละโลภะได้เมื่อใดก็ละโทสะได้เมื่อนั้น**
มีใครคิดจะละโลภะบ้าง ? มีใครไม่ยักได้เงิน มีใคร
ไม่ยักได้ตำแหน่ง มีใครไม่ยักได้รถยนต์ดีๆ
บ้านสวยๆ บ้าง ? จะเห็นว่าเป็นไปไม่ได้เลยที่บุคคล
ธรรมดาเช่นพวกเราจะละโลภะได้ เมื่อละโลภะไม่ได้
ก็ยอมละโทสะไม่ได้ **ผู้ที่สามารถละโทสะได้ ต้องบรรลุ
คุณธรรมขั้นพระอนาคามีแล้วเท่านั้น**

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดโทสะคือโมหะ
ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในธรรม ถ้าไม่มีความรู้เรื่อง
ของกรรม วิบาก เหตุและผล โทสะอาจเกิดได้ง่ายๆ
เมื่อกระทบกับอารมณ์ที่ไม่ดี ไม่น่าพอใจ เช่น เห็นคน
ที่เราไม่ชอบการกระทำบางอย่างของเขา หรือได้ยินเสียง
แตรที่รบกวนอื่นบีบไล่หลัง หรือรับประทานอาหารที่รสชาติ
ไม่อร่อย เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเสมอในชีวิต
ประจำวันทำให้เราเกิดความรู้สึกหงุดหงิด รำคาญใจ
บางคนก็อาจจะจับโทสะไว้ไม่ได้ อาจจะแสดงออก
อย่างใดอย่างหนึ่งทางกาย หรือวาจา อันจะเป็นเหตุให้
เกิดเรื่องราวที่ใหญ่โตตามมาในภายหลังได้

โมหะเป็นเหตุให้ทำอกุศลกรรมอย่างไร

โมหะ คือ ความไม่รู้ ความหลงเข้าใจผิด ไม่รู้สภาพธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง โมหะเป็นสภาพธรรมที่เกิดร่วมกับอกุศลจิตทุกประเภท เพราะไม่รู้ความจริงจึงติดข้องต้องการ เพราะไม่รู้ความจริงจึงเกิดโทสะ เพราะไม่รู้ความจริงจึงทำอกุศลกรรมซึ่งได้แก่ทุจริตต่างๆ เพราะไม่รู้ความจริงจึงทำอกุศลกรรมต่างๆ เพราะไม่รู้ความจริงจึงทำให้ยึดถือสภาพธรรมต่างๆ ว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เมื่อมีความเป็นตน ก็มีความรักตน มีความเห็นแก่ตน ก็ย่อมทำกรรมนานาประการเพื่อบำรุงบำเรอตนให้ได้รับความสุข ย่อมทำทุจริตต่างๆ เพื่อหาความสุขใส่ตน โดยไม่รู้สภาพความจริงเลยว่าสุขนั้นมิใช่เพียงน้อยนิดซึ่งเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความรู้สึกเป็นสุขนั้นเกิดขึ้นและดับไปตามเหตุปัจจัย แต่ใจนั้นต้องทวนทวนกระวนกระวายเร่าร้อนด้วยโลภะอันไม่มีที่สิ้นสุดของตนเอง

มีเงินเท่าไรก็ไม่พอแก่โลภะ มียศเท่าไรก็ไม่พอแก่โลภะ

ผู้ตกเป็นทาสของโลภะ ย่อมขวนขวายทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมากๆ ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ยศได้ตำแหน่ง

เมื่อได้แล้วก็ทุนทุรายใจอยากได้ต่อไปอีก ยามได้มา
สนใจหวังก็ล้าพองใจ เมื่อไม่ได้อย่างใจหวังก็เป็นทุกข์
เดือดร้อน ตราบใดที่ยังมีความไม่รู้ (โมหะ) ในสภาพ
ธรรมตามความเป็นจริง ไม่รู้ว่าแท้จริงแล้ว “ตน”
นั้นไม่มี เมื่อยังมีความเป็นตัวตนฝังแน่นอยู่เช่นนี้
และไม่เคยศึกษาพระธรรมเพื่อละลายความ
เห็นผิดว่ามีตัวตน ก็ไม่มีทางใดที่จะละโลกะ โทสะ
และโมหะได้เลย ปัญญา (การรู้สภาพธรรมตาม
ความเป็นจริง) เท่านั้นที่จะทำหน้าที่ละโลกะ โทสะ
และโมหะได้

“คนเขลา ย่อมทำกรรมที่เกิดเพราะโลภ โทสะ และโมหะ
กรรมใดที่คนเขลานั้นทำแล้ว น้อยหรือมากก็ตาม
กรรมนั้น ให้ผลในอภัพ (ของพู้ทำ) นี้แหละ
วัตถุอื่น ซึ่งจะเป็นที่รับผลของกรรมนั้น ไม่มี
เพราะเหตุนั้น ภิกษุพู้รู้ ละโลกะ โทสะ โมหะ เสียแล้ว
ยังวิชชาให้เกิดขึ้น ก็พึงละกุศตักังปวงได้”^๔

กุศลเหตุ ๓ ได้แก่ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ

อโลภะ ได้แก่ ความไม่โลภ ไม่ติดข้อง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ การให้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือการกุศลต่างๆ ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่น

อโทสะ ได้แก่ ความมีเมตตา กรุณา เป็นสภาพธรรมที่ไม่คิดประทุษร้ายผู้อื่น

อโมหะ ได้แก่ ปัญญา คือ ความเข้าใจถูกต้อง เห็นถูกในสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง

พระพุทธองค์ทรงจำแนกหลักในการเจริญกุศลไว้ ๓ ประการ ได้แก่

๑. **ทาน** คือ กุศลจิตที่เป็นไปในการให้เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น ได้แก่ การบริจาคเงินหรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งนอกจากวัตถุทานแล้ว ยังมีทานในรูปแบบอื่นด้วย เช่น การพูดแนะนำประโยชน์ การช่วยเหลือกิจการงานของผู้อื่น การให้อภัย เป็นต้น

๒. **ศีล** คือ ความประพฤติทางกาย วาจา ที่เรียบร้อยและสุจริต

๓. **ภาวนา** คือ การอบรมเจริญปัญญาด้วยการหมั่นศึกษาพิจารณาคำสอน และหาเหตุผล ผู้มีปัญญา

มากต้องเป็นผู้ที่ฟังมาก อ่านมาก หมั่นศึกษาพิจารณา
ตรึกตรองในเหตุผล และน้อมนำพระธรรมมาประพฤติ
ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการอบรมขัดเกลาจิตใจของตน

กุศลเป็นสภาพธรรมที่ดี ผ่องใส และปราศจาก
โทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จิตที่เป็นกุศलय่อมมีการ
แสดงออกที่ดี มีการกระทำที่ดี อันเป็นเหตุให้ได้รับผล
(วิบาก) ที่ดี

กุศลกรรม คือ การกระทำที่ดี ไม่มีโทษ เป็นเหตุ
ให้ได้รับความสุข ซึ่งนอกจากทรงจำแนกเป็นกุศลกรรม
ใหญ่ๆ ๓ ประเภทแล้ว ยังทรงจำแนกโดยละเอียดเป็น
กุศลกรรมบถ ๑๐ หรือบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ นั้นเอง

เมื่อยังมีความเห็นผิด หลงยึดสภาพธรรม
ทั้งหลายว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล หรือเป็นตัวตน
หรือเป็นหนึ่งสิ่งใด ทุกคนก็ย่อมทำกรรมดีบ้าง
กรรมชั่วบ้าง ด้วยหวังจะให้ตนเองได้รับความสุข
ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เช่น ทำกุศล (ทำบุญ ให้ทาน)
ก็เพราะหวังจะได้รับผลของกรรมดีเป็นการตอบแทน
ขณะที่ทำกรรมชั่ว เช่น ทำทุจริต คอรัปชั่น หรือฉ้อโกง
ก็เพราะหวังว่าจะได้เงินก้อนโต เพื่อใช้หาความสุขใส่ตน

พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริงว่า ศัตรูที่ใกล้ชิด
เราที่สุดคือกิเลสของเราเอง ดังข้อความในมลสูตรว่า
“[๒๖๘] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อกุศลธรรม ๓ ประการ
นี้ เป็นมลทินภายใน (มลทินของจิต) เป็นอมิตร
ภายใน เป็นศัตรูภายใน เป็นพหุฆาตภายใน
เป็นข้าศึกภายใน ๓ ประการเป็นไหน ? คือ โลภะ
(ความโลภ) โทสะ (ความขุ่นเคือง) โมหะ (ความหลง)
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อกุศลธรรม ๓ ประการนี้แล
เป็นอมิตร เป็นศัตรู เป็นพหุฆาต เป็นข้าศึก
ภายใน”^๕

เมื่อทราบว่าเป็นจริงเป็นเช่นนั้นแล้ว เราจะยังโกรธ
อาฆาตผู้ที่ทำให้เราเดือดร้อนไหม ?

ถ้ายังโกรธ คิดร้ายตอบ ก็เป็นการก่อกรรมใหม่อีก
อันจะเป็นเหตุให้ได้รับผลคือทุกข์โทษต่อไปในภายหน้า
แต่ถ้าเข้าใจความจริง คิดให้อภัยและข่มใจไม่คิดประทุษ-
ร้ายตอบ เวรนั้นย่อมระงับไป ชีวิตของเราก็ย่อมมีความสุข
ขึ้นอย่างแน่นอน

ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒ โกสัม-
พิชัณณกะเวรุปสมคาถา พระผู้มีพระภาคตรัสกับภิกษุ
ทั้งหลายว่า

“ก็คนเหล่านี้ จอจเวรไว้ว่า คนโน้นดำเรา

ตีเรา เบนะเรา ได้ลักสิ่งของของเราไป

เวรของคนเหล่านั้น ย่อมไม่สงบ

ส่วนคนเหล่านี้ ไม่จอจเวรไว้ว่า คนโน้นดำเรา

ตีเรา เบนะเรา ได้ลักสิ่งของของเราไป

เวรของคนเหล่านั้น ย่อมสงบ

แต่ไหนแต่ไรมา เวรทั้งหลายในโลกนี้

ย่อมไม่ระงับ เพราะเวรเลย

แต่ย่อมระงับ เพราะไม่จอจเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า”^๖

การให้ผลของกรรม

ปัจจุบันหลายคนเริ่มไม่เชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” บางคนก็คิดว่า “ผลของกรรมไม่มี ตายแล้วไม่มีการเกิดอีก” ถ้าไม่ศึกษาพระธรรมคือความจริงให้ถ่องแท้ ก็อาจจะมีความเห็นคล้อยตามข้อความดังกล่าว คือ “คนทำชั่วได้ดีมีที่ไหน คนทำชั่วได้ดีมีถมไป” “ผลของกรรมไม่มี ตายแล้วสูญ” เมื่อมีความคิดและมีความเชื่อ

เช่นนี้หลายคนจะรู้สึกท้อแท้ที่จะทำความดี แต่ข้อความต่อไปนี้จะทำให้ท่านมีความเชื่อมั่นว่า “ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว” และ “ผลของกรรมมีจริง ชาตินี้เรามีจริง และเราต้องเกิดอีกเพื่อรับผลของกรรม” แน่ เนื่องจากจิตเป็นสภาพที่สะสมกรรมและกิเลส และสืบทอดกรรมและกิเลสไปยังจิตดวงใหม่ต่อไปเรื่อยๆ จนกว่ากรรมนั้นจะให้ผล (วิบากจิต) เช่น เมื่อเราได้แอบขโมยทรัพย์สินของคนอื่นโดยที่ไม่มีใครรู้เห็น เราอาจจะคิดว่ารอดตัวไปเพราะไม่มีใครจับได้ แต่อย่างที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า จิตเป็นสภาพที่สืบทอดกรรมและกิเลส กรรมมีแล้ว (ขโมยแล้ว) ผลของกรรมจะต้องมี และเมื่อถึงเวลาที่กรรมให้ผล ท่านอาจจะสูญเสียทรัพย์สินโดยที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น เช่น ลงทุนทำอะไรก็ขาดทุนอยู่เสมอ หรือถูกปล้น ถูกขโมยทรัพย์สิน เป็นต้น

ดังนั้น ต่อไปนี้เราจึงไม่ควรเป็นกังวลว่าบรรดาผู้ที่ประพฤติดุจจริต คอรัปชั่น หรือนักการเมืองที่โกงกินจะรอดพ้นจากทุจริตกรรมที่ได้ก่อไว้ การศึกษาเรื่องของกรรมจะทำให้แน่ใจได้ว่า กรรมนั้นจักให้ผลแน่นอน เพราะกรรมนั้นอาจไม่ให้ผลทันทีในชาติที่ทำทุจริตนั้น แต่กรรมสามารถติดตามให้ผล

ข้ามภพข้ามชาติได้ เพียงแต่จะให้ผลเมื่อไรเท่านั้นเอง เพราะถ้าชาตินี้เขายังมีปโยคสมบัติ คือเป็นผู้ฉลาด ในการประกอบอาชีพ ฉลาดในการเจรจาหว่านล้อมให้ตน ได้ประโยชน์ ฉลาดในการใช้อุบายต่างๆ ทำให้ตนเอง ได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานใหญ่โต ประกอบกับบุญที่ได้ เคยกระทำความในอดีตยังมีกำลังให้ผลอยู่ กรรมชั่วที่กระทำ ใหม่ นั้นก็ยังคงรอโอกาสที่จะให้ผลไปก่อน ต่อเมื่อใด ที่ผลบุญอันเกิดจากการกระทำความดีของเขาหมดกำลังลง เขาย่อมได้รับผลของกรรมชั่วต่างๆ ที่ได้กระทำไว้อย่าง แน่นนอน ไม่ช้าก็เร็ว

คนที่ทำกรรมชั่วมักจะไม่เชื่อเรื่องการให้ ผลของกรรม ตราบใดที่กรรมชั่วนั้นยังไม่ให้ผล เนื่องจากผลของกุศลกรรมเก่ายังให้ผลไม่หมด ทำให้ลำพองใจคิดว่าผลของกรรมชั่วไม่มี ชาตินี้หน้า ก็ไม่มี ทำชั่วอย่างไรก็ไม่มีผลเพราะไม่เชื่อเรื่องการ เวียนว่าย ตาย เกิด

ส่วนผู้ที่ทำกรรมดีก็ภาวนาให้กรรมดีที่ได้ กระทำนั้นให้ผลไวๆ เมื่อกรรมดียังไม่ให้ผล ก็เกิด ความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง และคิดว่าผลของกรรมดี ไม่มีอีกเช่นกัน

ข้อความใน รัชมปัทมสูตร อรรถกถาขุททก-
นิกาย คาถาธรรมบท ปาปวรรคพรรณนา ได้แสดงไว้ว่า

“เมื่อกรรมให้ผล คนโง่จึงเห็นถูกต้อง พระศาสดา
เมื่อจะทรงโอวาทเศรษฐีและเทวดา ด้วยสามารถวิบาก
แห่งกรรมดีและชั่วนั้นแล จึงตรัสว่า ‘ดูก่อนคฤหบดี
แม้บุคคลผู้ทำบาปในโลกนี้ ย่อมเห็นบาปว่าดี ตลอดกาล
ที่บาปยังไม่เกิดผล แต่เมื่อใดบาปของเขาเกิดผล
เมื่อนั้น เขาย่อมเห็นบาปว่าชั่วแท้ๆ

ฝ่ายบุคคลผู้ทำกรรมดี ย่อมเห็นกรรมดีว่าชั่ว
ตลอดกาลที่กรรมดียังไม่เกิดผล แต่เมื่อใด กรรมดีของเขา
เกิดผล เมื่อนั้นเขาย่อมเห็นกรรมดี ว่าดีจริงๆ”^๑

ในมโนรทปฺรณี อรรถกถาอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต
นิทานสูตร จำแนกกรรมไว้หลายอย่าง ได้แก่ กรรม
๑๑ อย่างตามสูตรต้นติกปริยาย กรรม ๑๖ อย่างตามแนว
อธิธรรม กรรม ๑๒ อย่างตามแนวแห่งปฏิสัมภิทามรรค
ซึ่งหากกล่าวโดยย่อจะเหลือกรรม ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาตินี้
๒. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า

๓. อปปรปริยายเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาติ
ต่อไป

อนึ่ง กรรม ๑๖ อย่างตามแนวอภิธรรมนั้นเป็น
อกุศลกรรม ๘ และกุศลกรรม ๘ คือ อกุศลกรรมและ
กุศลกรรมที่จะให้ผลได้นั้นขึ้นอยู่กับสมบัติและวิบัติของคติ
(การเกิดในสถานที่หรือภพภูมิต่างๆ) อุปธิ (รูปร่างกาย)
กาล (ยุคสมัย) ปโยค (ความสามารถในการประกอบ
การงาน) กล่าวคือ

คติสมบัติ ได้แก่ การได้เกิดในภพภูมิที่ดี เช่น
ได้เกิดบนสวรรค์ เป็นเหตุให้ได้รับอารมณ์ที่ดีที่น่าพอใจ
เพราะสวรรค์เป็นภูมิ (สถานที่) สำหรับรับผลของกุศล-
กรรม กรรมชั่วที่ได้กระทำไว้ยังไม่สามารถให้ผลได้ (เว้น
สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา) ต่อเมื่อผลของกุศลที่ทำให้ได้
เกิดบนสวรรค์หมดลง และเป็นโอกาสที่อกุศลกรรมจะ
ให้ผล ผู้นั้นก็ต้องไปเกิดในอบายภูมิทันทีเพื่อรับผล
ของอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้แล้ว

คติวิบัติ ได้แก่ การเกิดในนรก เมื่อเกิดในนรก
ก็ต้องได้รับผลของกรรมชั่วที่ได้ทำไว้แล้วตลอดเวลาที่อยู่
ในนรก กรรมดีที่ได้ทำไว้แม้จะมากมายสักเท่าใดก็ไม่

สามารถให้ผลได้ ต้องรอจนพ้นจากนรกเสียก่อนกรรมดี
จึงจะมีโอกาสให้ผล นี่คือผลของคติวิบัติ (นอกจาก
นรกภูมิแล้ว ยังมีภูมิของเปรต อสุรกาย และเดรัจฉาน)

อุปธิสมบัติ ได้แก่ ผู้ที่เกิดมามีร่างกายที่สวยงาม
ย่อมมีโอกาสได้รับผลของกุศลกรรมมากกว่าผู้ที่เกิดมา
รูปร่างพิการ

อุปธิวิบัติ ได้แก่ ผู้ที่เกิดมามีร่างกายที่พิการ
ย่อมมีโอกาสได้รับผลของอกุศลกรรมมากกว่าผลของ
กุศลกรรม

กาลสมบัติ คือ การได้เกิดในยุคสมัยที่บ้านเมือง
ร่มเย็นเป็นสุข เป็นโอกาสได้รับผลของกุศลกรรมมากกว่า
ผลของอกุศลกรรม

กาลวิบัติ คือ การได้เกิดในยุคสมัยบ้านเมืองประสบ
ภัยพิบัติ ข้าวยากมากแวง โอกาสจะได้รับผลของ
กุศลกรรมย่อมมีน้อย

ปโยคสมบัติ คือ การเป็นผู้มีความสามารถ
ประกอบหน้าที่การงาน ย่อมมีโอกาสได้รับผลของกุศลกรรม
มากกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถในการประกอบอาชีพ

ปโยควิบัติ คือ เป็นผู้ไม่มีศีลปะในการประกอบอาชีพ ไม่มีความชำนาญในอาชีพ ย่อมมีโอกาสรับผลของกุศลกรรมน้อย

มีตัวอย่างการให้ผลของกรรมปรากฏในพระไตรปิฎกมากมาย เช่น พระสูตรและอรรถกถา ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ (กล่าวถึงผลของบุญหรือกุศลกรรมที่ทำให้ได้เกิดเป็นเทวดาหรือนางฟ้า) เปตวัตถุ (กล่าวถึงผลบาปหรืออกุศลกรรมทำให้เกิดเป็นเปรต) และในขุททกนิกาย อปทาน (กล่าวถึงผลของกุศลกรรมในอดีตชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอริยสาวก) เป็นต้น

ขอยกตัวอย่างในธัมมปัทมสูตร อรรถกถาขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปาปวรรคพรรณนา พระพุทธองค์ทรงแสดงบุรพกรรม (กรรมในอดีต) ที่ทำให้สัตว์และบุคคลต้องประสบเคราะห์กรรมต่างๆ ดังนี้

เรื่องที่ ๑ ภิกษุหนุ่มหนึ่งขณะกำลังเดินทางเพื่อจะไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เห็นหญ้าติดไฟลอยไปในอากาศ แล้วคล่องคอากที่กำลังบินอยู่ กาถูกไฟไหม้ตกลงมาตาย เมื่อได้เฝ้าพระพุทธเจ้าจึงได้ทูลถามถึงกรรมที่ทำให้เกิดเหตุเช่นนั้นกับกา

พระศาสดาได้ทรงแสดงบุรพกรรมของกา ดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย กำนันได้เสวยกรรมที่ตนทำแล้วนั้น แหละโดยแท้ ก็ในอดีตกาล ชาวนาผู้หนึ่งในกรุงพาราณสี ฝักโคขของตนอยู่ แต่ไม่อาจฝักได้ ด้วยว่าโคขของเขานั้น เดินไปได้หน่อยหนึ่งแล้วก็นอนเสีย แม้เขาตีให้ลุกขึ้นแล้ว เดินไปได้หน่อยหนึ่งก็กลับนอนเสียเหมือนอย่างเดิมนั้นแล ชาวนานั้นแม้พยายามแล้วก็ไม่สามารถฝักโคขนั้นได้ เป็นผู้ อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงกล่าวว่า ‘บัดนี้เจ้าจกนอน สบายตั้งแต่นี้ไป’ ดังนี้แล้ว ทำโคขนั้นให้เป็นจุพอนฟาง พันคอโคขนั้นด้วยฟางแล้วก็จุดไฟ โคขถูกไฟคลอกตายในที่ นั้นเอง ภิกษุทั้งหลาย กรรมอันเป็นบาปนั้น อันกำนั้น ทำแล้วในครั้งนั้น เขาไหม้อยู่ในนรกสิ้นกาลนาน เพราะ วิบากของกรรมอันเป็นบาปนั้นเกิดแล้วในกำเนิดกา ๗ ครั้ง (ถูกไฟ) ไหม้ตายในอากาศอย่างนี้แหละด้วยวิบาก ที่เหลือ”^๔

เรื่องที่ ๒ ภิกษุ ๗ รูป เดินทางเพื่อจะไปเฝ้า พระพุทธเจ้า ระหว่างทางได้แวะพักในถ้ำ ปรากฏว่า แผ่นหินก้อนใหญ่ได้เคลื่อนมาปิดปากถ้ำ ต้องอดข้าว อดน้ำอยู่ในถ้ำถึง ๗ วัน และแผ่นหินนั้นได้กลิ้งกลับ

ออกไปเองในวันที่ ๗ เมื่อได้มาเฝ้าพระศาสดาจึงได้
ทูลถามกรรมของพวกตน

พระศาสดาได้ทรงแสดงบุรพกรรมของภิกษุ ๗
รูป ดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย แม้พวกเธอก็เสวยกรรมอันตน
กระทำแล้วเหมือนกัน ก็ในอดีตกาล เด็กเลี้ยงโค ๗ คน
ชาวกรุงพาราณสี เทียวเลี้ยงโคอยู่คราวละ ๗ วัน ใน
ประเทศใกล้เคียงแห่งหนึ่ง วันหนึ่งเทียวเลี้ยงโคแล้วกลับมา
พบเหยี่ยวใหญ่ตัวหนึ่งจึงไล่ตาม เหยี่ยวหนีเข้าไปสู่จอมปลวก
แห่งหนึ่ง ก็ช่องแห่งจอมปลวกนั้นมี ๗ ช่อง พวกเด็ก
ปรึกษากันว่า บัดนี้พวกเราจักไม่อาจจับได้ พรงี้จึงจัก
มาจับ ดังนี้แล้ว จึงต่างคนต่างก็ถือเอากิ่งไม้ที่หักได้
คนละกำๆ แม้ทั้ง ๗ คนพากันปิดช่องทั้ง ๗ ช่องแล้ว
หลีกไป ในวันรุ่งขึ้นเด็กเหล่านั้นมิได้คำนึงถึงเหยียนั้น
ต้อนโคไปในประเทศอื่น ครั้นในวันที่ ๗ พาโคกลับมา
พบจอมปลวกนั้น กลับได้สติ คิดกันว่า ‘เหยียนั้นเป็น
อย่างไรหนอ’ จึงเปิดช่องที่ตนปิดไว้แล้ว เหยี่ยวหมดอาลัย
ในชีวิต เหลือแต่กระดูกและหนัง สิ้น คลานออกมา
เด็กเหล่านั้นเห็นดังนั้นแล้วจึงทำความเอ็นดูพูดกันว่า

‘พวกเราอย่าฆ่ามันเลย มันอดเหยื่อตลอด ๗ วัน’
จึงดูปลหลังเหยื่อนั้นแล้วปล่อยไป ด้วยกล่าวว่า ‘จงไปตาม
สบายเถิด’ เด็กเหล่านั้นไม่ต้องไหม้ในนรกก่อน เพราะ
ไม่ได้ฆ่าเหยื่อ แต่ชนทั้ง ๗ นั้นได้เป็นผู้อดข้าวร่วมกัน
ตลอด ๗ วัน ใน ๑๔ อัฏฐภาพ ภิกษุทั้งหลาย กรรมนั้น
พวกเธอเป็นเด็กเลี้ยงโค ๗ คน ทำไว้แล้วในกาลนั้น”^๙

พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหา อันภิกษุเหล่านั้น
ทูลถามแล้วด้วยประการฉะนี้

“บุคคลที่ทำกรรมชั่วไว้ หนีไปแล้วในอากาศ
ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้
หนีไปในท่ามกลางมหาสมุทร
ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้
หนีไปสู่ชอกภูเขา ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้
เขาอยู่แล้วในประเทศแห่งแผ่นดินใด
ความตายพึงครอบงำไม่ได้
ประเทศแห่งแผ่นดินนั้น หามีอยู่ไม่”^{๑๐}

เรื่องต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการให้ผลของกุศลกรรม (การทำความดีประการต่างๆ) ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลได้รับความสุข

ข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย วิมานวัตถุ มีว่า

เรื่องที่ ๑ พलयงการอนุโมทนา

ท่านพระอรุททเถระเมื่อครั้งที่ท่านจาริกไปเทวโลก ท่านได้พบนางเทพธิดาซึ่งเป็นเพื่อนของนางวิสาขา จึงถามถึงกรรมของนางที่ทำให้ได้มาเกิดเป็นเทพธิดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เทพธิดาได้กล่าวตอบ ดังนี้

“ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกา สหายของดิฉันอยู่ในกรุงสาวัตถี ได้สร้างมหาวิหารถวายสงฆ์ ดิฉันเห็นมหาวิหารและการบริจาคทรัพย์อุทิศสงฆ์ ซึ่งเป็นที่รักของดิฉัน เลื่อมใสในบุญนั้นจึงอนุโมทนา ดิฉันได้วิมานที่อัศจรรย์น่าทึ่งมาด้วย**อนุโมทนา อันบริสุทธิ์** นั้นเอง วิมานลอยไปในเวหาเปล่งรัศมี ๑๒ โยชน์โดยรอบด้วยฤทธิ์ของดิฉัน ห้องরโหลฐานที่อยู่อาศัยของดิฉันอันบุญกรรมจัดไว้เป็นพิมพ์เดียวกัน ประหนึ่งเนรมิตไว้เป็นส่วนๆ เมื่อส่องแสงไปร้อยโยชน์ โดยรอบทิศ

อนึ่ง ที่วิมานของดิฉันนั้น มีสระโบกขรณีที่ใหญ่
มัจฉาชาติอาศัยอยู่เป็นประจำ มีน้ำใสสะอาด ปลูกด้วย
ทรายทอง ดาดาชไปได้ด้วยปทุมบัวหลวงหลากชนิดอัน
บุณฑริกบัวขาวรายล้อมไว้รอบ ยามลมรำเพยพัดก็โชย
กลิ่นหอมระรื่น จรุงใจ มีรุกขชาตินานาชนิด คือ หว้า
ขนุน ตาล มะพร้าว และวนะทั้งหลาย เกิดเองภายใน
นิเวศน์ มิได้มีใครปลูก วิมานนี้ก็ยกก่อไปด้วยนาคดนตรี
เหล่าอัปสรเทพนารีก็ส่งเสียงเจื้อยแจ้ว แม้นรชนที่ฝันเห็น
แล้วก็จะพึงปลื้มใจ วิมานมีรัศมีสว่างไสวไปทุกทิศ
นำอัศจรรยจิต นำทัศนาศเช่นนี้ บังเกิดเพราะกุศลกรรม
ของดิฉัน ฉะนั้น จึงควรแท้ที่สาธุชนจะทำบุญกันไว้

ขอพระคุณเจ้าโปรดชักชวนแม้นคนอื่น ๆ ว่า
พวกท่านจงปลื้มใจถวายทานแด่สงฆ์ และจงมีใจเลื่อมใส
ฟังธรรม ลาก คือ การได้ความเป็นมนุษย์ เป็นการได้ที่
แสนยาก พวกท่านก็ได้แล้ว พระพุทธเจ้ามีพระสุรเสียง
ดังพรหม มีพระฉวี่ดังทองคำ เป็นอธิบดีแห่งมรรคา
ได้ทรงแสดงมรรคาไรเล่าไว้ ท่านทั้งหลายจงปลื้มใจ
ถวายทานแด่สงฆ์ซึ่งเป็นเขตที่ทักษิณามีผลมาก บุคคล
เหล่าใด ๘ จำพวก ๔ คู่ ที่ท่านผู้รู้สรรเสริญแล้ว
บุคคลเหล่านั้นเป็นทักษิณบุคคลเป็นสาวกของ

พระสุคต ท่านที่ถวายเป็นบุคคลเหล่านี้มีผลมาก ท่านที่ปฏิบัติอริยมรรค ๔ และท่านที่ดำรงอยู่ในอริยผล ๔ นี้คือสงฆ์ ...ท่านที่ถวายเป็นสงฆ์ย่อมมีผลมาก...ชนเหล่าใดยังท่องเที่ยวอยู่ในโลก หวนระลึกถึงบุญเช่นนี้ได้ เกิดความรู้ พึงกำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งมูลรากไม่ถูกเขาติเตียน ย่อมเข้าถึงสักคสถานแดนสวรรค์ ดังนี้”๑๑

เรื่องที่ ๒ พลบองการให้ทาน

เมื่อครั้งท่านพระมหาโมคคัลลานะจาริกไปดาวดึงส์เทวโลก เทพธิดาองค์หนึ่งมีรัศมีงดงามได้เข้ามาไหว้ท่านพระเถระ ท่านได้ถามถึงบุรพกรรมที่ทำให้นางได้สวรรค์สมบัติดังนี้

“ดูก่อนเทพธิดาผู้งาม มีรัศมีผุดผ่องยิ่งนัก...ท่านเป็นใครมาไหว้อาตมาอยู่ อนึ่งท่านนั่งบนบัลลังก์ไดย่อมไพโรจน์ดังท้าวสักกเทวราชในนันทวันอุทยาน บัลลังก์ของท่านนั้นมีค่ามาก งามวิจิตรด้วยรัตนะต่างๆ ดูก่อนเทพธิดาผู้เจริญ เมื่อชาติก่อนท่านได้สร้างสมสุจริตอะไรได้เสวยวิบากแห่งกรรมอะไรในเทวโลก อาตมาถามแล้วขอท่านโปรดบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร”

เทพธิดาตอบว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันได้ถวายพวงมาลัยและ
น้ำอ้อยแด่พระคุณเจ้าผู้เที่ยวบิณฑบาตอยู่ ดิฉันจึงได้
เสวยผลแห่งกรรมในเทวโลก ข้าแต่ท่านผู้เจริญ แต่ดิฉัน
ยังมีความเดือดร้อน ผิดพลาด เป็นทุกข์ เพราะดิฉันไม่ได้
ฟังธรรมอันพระพุทธเจ้าผู้เป็นธรรมราชาทรงแสดงดีแล้ว
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงมากราบเรียน
พระคุณเจ้าซึ่งเป็นผู้ควรอนุเคราะห์ดีฉัน โปรดชักชวน
ผู้ที่ควรอนุเคราะห์นั้นด้วยธรรมที่พระพุทธเจ้าผู้เป็น
พระธรรมราชาทรงแสดงดีแล้ว ทวยเทพที่มีศรัทธา
ความเชื่อในพระพุทธรัตตะ พระธรรมรัตตะ และ
พระสังฆรัตตะ ก็รุ่งโรจน์ล้ำดิฉัน โดยอายุ ยศ สิริ
ทวยเทพอื่นๆ ก็ยิ่งยวดกว่า โดยอำนาจและวรรณะ
มีฤทธิ์มากกว่าดิฉัน”^{๑๒}

นักรรสุ/ตัดกรรสุได้หรือไม่

ไม่มีใครหนีผลกรรมที่ทำไว้แล้วได้ เช่น เมื่อทำ
กุศลกรรมมาแล้วถึงเวลาที่กุศลกรรมจะให้ผล แม้ไม่อยาก
ได้ก็ต้องได้ ไม่อยากรวยก็ต้องรวย เช่น อยู่ดีๆ ก็มีคน
มาเชิญให้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แม้ไม่อยากเป็นเขา

ก็เชิญให้เป็น สำหรับผลของอกุศลกรรมก็โดยนัยเดียวกัน กล่าวคือ แม้ไม่ยากให้เกิดขึ้นก็ไม่สามารถจะยับยั้งได้ เช่น การประสบอุบัติเหตุร้ายแรง หนักเบาต่างๆ กันไปตามควรแก่กรรม (อกุศลกรรม) ที่ได้กระทำไว้แล้ว หรือเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายต่างๆ หรือลงทุนค้าขายก็ประสบปัญหาขาดทุน ล้มละลาย เป็นต้น

บางคนคิดว่าตนเองฉลาดจึงพยายามจะทำความดีหลบเลี่ยงความชั่ว เช่น ได้เงินมาหลายร้อยล้านจากการทุจริตคอร์รัปชัน ก็นำเงินที่ได้แบ่งไปทำบุญกุศลขึ้น ผ้าป่า หรือบริจาคช่วยเหลือคนยากจน ด้วยคิดว่าจะได้หักกลบลบหนี้กันไป แต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้วการให้ผลของกรรมมิได้ปะปนกันเลย กรรมชั่วที่ได้กระทำไปเรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องรับผลในส่วนของการชั่วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ช้าก็เร็ว ไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า ส่วนกรรมดีที่ได้กระทำแล้วก็เช่นเดียวกัน คือจะต้องได้รับผลในส่วนของการดีไม่ช้าก็เร็ว

แม้พระพุทธองค์ผู้ทรงเป็นพระสัมพันธัญญ์พุทธเจ้า ก็ไม่สามารถจะพ้นจากกรรมที่ได้กระทำไว้แล้วในอดีตชาติ ดังได้ทรงแสดงอกุศลกรรมในอดีตชาติอันเป็นเหตุให้

พระองค์ประสบกับทุกขเวทนาต่างๆ ในพระชาตินี้ ตัวอย่างที่ขอยกมากล่าวในที่นี้คือ การที่ต้องบำเพ็ญ ทุกรกิริยาอยู่ถึง ๖ พรรษา ทรงแสดงบุรพกรรม ของพระองค์ดังข้อความในอรรถกถาพุทธวรรคที่ ๑ พุทธปาทาน มีว่า “ก็ในกาลนั้นเราได้เป็นพราหมณ์ ชื่อโชติปาละ ได้กล่าวกับพระกัสสปสุคตเจ้าว่า การตรัสรู้ ของสมณโสดมีมาแต่ไหน การตรัสรู้เป็นของยากยิ่ง เพราะวิบากกรรมอันนั้น เราจึงต้องทำตุกรกิริยามากมาย อยู่ที่ตำบลอุรุเวลาถึง ๖ ปี จากนั้นจึงได้บรรลุพระโพธิญาณ เราไม่ได้บรรลุพระโพธิญาณอันสูงสุดโดยหนทางนั้น เราถูกกรรมเก๋ห้ามไว้ จึงได้แสวงหาโดยทางผิด...”^{๑๓} ด้วยวิบากกรรมนั้น จึงเป็นเหตุให้พระองค์ทรงมาน พระวรกายอย่างยิ่งก่อนที่จะบรรลุพระอนุตรตรัสสัม พุทธิญาณ

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ การที่พระพุทธองค์ทรง ได้รับทุกขเวทนาเป็นอันมากจากการที่ท่านพระเทวทัต กลิ้งหินเพื่อจะปลงพระชนม์ และสะกิดหินปลิวมา กระทบพระบาท ทรงแสดงบุรพกรรมของพระองค์ โดยตรัสว่า “เมื่อชาติก่อน เราฆ่าน้องชายต่างมารดา เพราะเหตุแห่งทรัพย์ เราใส่ลงในชอกหิน และบดขยี้

ด้วยหิน เพราะวิบากกรรมอันนั้น พระเทวทัตจึงกลิ้งหิน
ก้อนหินขยี้นิ้วหัวแม่เท้าเรา”^{๑๔}

บท: ๒ คือ การให้ผลของกรรม

ขณะที่เป็นผลของกรรมนั้นเริ่มตั้งแต่ขณะแรก คือ
ขณะปฏิสนธิ (เกิด) ซึ่งไม่มีใครเลือกได้ว่าจะเกิดที่ไหน
จะเกิดเป็นอะไร ถ้าเลือกได้ทุกคนคงเลือกที่จะเกิดบน
สวรรค์ หรือเกิดในตระกูลเศรษฐีมีสมบัติมาก ในความ
เป็นจริงแล้วไม่มีใครเลือกเกิดได้ เพราะขณะปฏิสนธินั้น
เป็นผลของกรรมหนึ่ง (เพียงกรรมเดียว) ที่ได้ทำไว้แล้ว
ในสังสารวัฏ ซึ่งอาจจะเป็นผลของกรรมในชาตินี้หรือชาติ
ที่แล้วๆ มาก็ได้ ถ้าปฏิสนธิจิต* (วิบากจิต) เป็นผลของ

* อกุศลกรรมและกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้ว เป็นปัจจัยให้
เกิดปฏิสนธิจิต ๑๙ ประเภท เป็นอกุศลวิบากจิต ๑ ดวง
เป็นกุศลวิบาก ๑๘ ดวง ปฏิสนธิจิต ๑๙ ดวงนี้มีหลาย
ระดับเพราะกรรมมีหลายระดับ กรรมทำให้เกิดมา
อัปลักขณหรือองตม เกิดในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรือ
ที่รุ่มรวย คนที่เกิดในสภาพที่ทุกข์ยากก็ไม่ใช่ว่าชาติหน้า
จะเกิดในสภาพที่ทุกข์ยากอีกทั้งนี้แล้วแต่กรรมที่ได้สะสมมา...

กุศลกรรม (ที่ได้กระทำไว้แล้ว) ก็จะเป็นเหตุให้เกิดใน
สุคติภูมิ แต่ในทางตรงข้าม หากปฏิสันธิจิตเป็นผลของ
อกุศลกรรม (กรรมชั่วซึ่งได้กระทำไว้แล้ว) ก็จะเป็นเหตุให้
เกิดในทุคติภูมิเพื่อรับผลของกรรมชั่วนั้นๆ

เมื่อได้ปฏิสันธิเป็นมนุษย์ หลังจากปฏิสันธิแล้วก็
เจริญเติบโต มีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีกาย ซึ่งใคร
ก็สร้างไม่ได้ แต่กรรมเป็นปัจจัยให้มี ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ที่แตกต่างกันตามกุศลหรืออกุศลที่ได้กระทำ
ไว้แล้ว จะเห็นได้ว่าบางคนเกิดมามีรูปร่างหน้าตา
สวยงาม ผิวพรรณดีมาน้อยต่างๆ กันไป บางคน
เกิดมาซีเหี่ยว บางคนเกิดมาพิการ ล้วนเป็นผลของ
กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่ได้กระทำมาแล้วทั้งสิ้น

นอกจากนี้กรรมยังเป็นเหตุให้ได้รับอารมณ์
(สิ่งที่จิตรู้) ที่ดีหรือไม่ดีทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
อีกด้วย กล่าวคือ

ขณะได้รับอารมณ์ที่ดีทางตา (จิตเห็นเป็น
วิบากจิต) เห็นรูปที่น่าพอใจ

ขณะได้รับอารมณ์ที่ดีทางหู (จิตได้ยินเป็น
วิบากจิต) ได้ยินเสียงที่น่าพอใจ

ขณะได้รับอารมณ์ที่ดีทางจุมก (จิตได้กลิ่นเป็น
วิบากจิต) ได้กลิ่นที่น่าพอใจ

ขณะได้รับอารมณ์ที่ดีทางลิ้น (จิตลิ้มรสเป็นวิบาก
จิต) ลิ้มรสที่น่าพอใจ

ขณะได้รับอารมณ์ที่ดีทางกาย (จิตรู้ทางกายเป็น
วิบากจิต) รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสที่น่าพอใจ

ขณะที่ได้รับอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาทางตา หู
จุมก ลิ้น กาย ให้ทราบว่าขณะนั้นเป็นการให้ผลของ
อกุศลกรรมในอดีตที่ได้กระทำมาแล้ว เช่น เห็นสิ่งของ
ปฏิฏฐ ได้ยินเสียงคนนินทาว่าร้ายตนเอง ได้รับประทาน
อาหารที่ไม่อร่อย ได้รับทุกข์ทางกาย (เป็นโรคร้าย หรือ
ถูกทำร้าย หรือประสบอุบัติเหตุ ฯลฯ) ล้วนเป็นผลของ
อกุศลกรรมที่ตนได้กระทำไว้แล้วทั้งสิ้น หากไม่เช่นนั้นแล้ว
ก็จะต้องประสบอารมณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจนั้นเลย

การที่เราจะเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ก็ต่อเมื่อได้
ศึกษาเรื่องของจิต : กุศลจิต อกุศลจิต วิบากจิต และ
กิริยาจิตอย่างละเอียด พระพุทธเจ้าทรงแสดงความจริง
ว่าขณะที่เราประสบความสุขหรือความทุกข์ทางกาย

นั้น แท้จริงแล้วไม่มีใครมาทำให้ แต่เป็นเพราะ
กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้แล้วนั่นเอง
ให้ผล ดังนั้น เมื่อใดที่เราประสบกับความทุกข์ทางกาย
เช่น โดนทำร้ายหรือขณะได้ยินเสียงที่น่าพอใจ เช่น
โดนดุด่า ว่าร้าย ถ้าเรารู้ความจริงว่าเป็นผลของกรรมหนึ่ง
ที่เราได้เคยทำไว้แล้ว กล่าวคือ เราได้เคยทำร้ายคนอื่น
ได้เคยว่าคนอื่นไว้ แล้วเราจะโกรธใคร เราไม่ควร
โกรธเคืองผู้ที่มาทำร้ายเรา เพราะโดยความเป็นจริงแล้ว
อกุศลกรรมเก่าของเรานั้นเองที่มาทำร้ายเรา ดังเรื่อง
ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น เพราะโดยสภาพธรรมแล้ว ไม่มี
สัตว์ ไม่มีบุคคล มีแต่จิต เจตสิก และรูป เท่านั้น

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงของ
สภาพธรรมทั้งปวงแล้ว ทรงเทศนาสั่งสอนพุทธบริษัท
ให้รู้ว่าคุณภาพธรรมทั้งปวงนั้นไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่
บุคคล แต่เป็น **ปรมัตถธรรม** คือเป็นสภาพธรรมที่มี
ลักษณะเฉพาะแต่ละอย่างๆ ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนแปลง
ลักษณะของคุณภาพธรรมนั้นๆ ได้ สภาพธรรมนั้นเกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ดังที่พระองค์ได้ทรงแสดง
ธรรมแก่ท่านพระอานนทว่า ‘สิ่งใดเกิดขึ้นแล้ว มีแล้ว
ปัจจัยปรุงแต่งแล้ว มีความทำลายเป็นธรรมดา’

การหลงยึดสภาพธรรมทั้งหลายว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลนั้น อุปมาเหมือนคนเดินทางในที่ซึ่ง ย่อมเห็นเหมือนกับว่า มีเงาอยู่ข้างหน้า แต่เมื่อเข้าไป ใกล้ เงาก็หายไป เพราะแท้จริงหาไม่มี เงาที่เห็น เป็นมายา เป็นภาพลวงตาฉันใด การเข้าใจผิดว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เพราะความไม่รู้ เพราะความจำ เพราะความยึดถือก็ฉันนั้น...

...ปรมัตถธรรม มี ๔ ประเภท ได้แก่

จิต เป็นสภาพที่เป็นใหญ่ในการรู้สิ่งที่ปรากฏ เช่น เห็น ได้ยิน เป็นต้น จิตทั้งหมดมี ๘๙ ประเภท หรือ ๑๒๑ ประเภทโดยพิเศษ

เจตสิก เป็นสภาพธรรมอีกประเภทหนึ่งที่เกิดร่วมกับจิต รู้สิ่งเดียวกับจิต ดับพร้อมกับจิต และเกิดที่เดียวกับจิต เจตสิกแต่ละเจตสิกมีลักษณะและกิจต่างกันตาม ประเภทของเจตสิกนั้นๆ เจตสิกทั้งหมดมี ๕๒ ประเภท เช่น ความรัก ความโลภ ความเมตตา ความตระหนี่ เป็นต้น

รูป เป็นสภาพที่ไม่ใช่สภาพรู้ ได้แก่ สี กลิ่น รส เย็น ร้อน ฯลฯ รูปทั้งหมดมี ๒๘ ประเภท

นิพพาน เป็นธรรมที่ดับกิเลส ดับทุกข์ นิพพานไม่มี
ปัจจัยปรุงแต่งให้เกิดขึ้น นิพพานจึงไม่เกิดดับ

ขณะใดที่เป็นกรรม

ขณะที่เป็นกรรม คือ ขณะหลังจากที่เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องกระทบสัมผัส แล้วเกิดกุศลจิต หรืออกุศลจิตที่มีกำลังทำให้ล่วง (แสดง) ออกมาเป็นการกระทำทางกายหรือทางวาจา และมีผู้ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการกระทำอันนั้น ซึ่งก็คือเหตุการณ์ปกติในชีวิตประจำวันของเรานั้นเอง การกระทำของทุกคนในวันหนึ่งๆ นั้นต่างกันไปตามอุปนิสัยที่แต่ละคนได้สะสมมา ซึ่งเป็นความวิจิตรของจิตแต่ละคน เช่น เมื่อเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเห็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บางคนนึกชอบ (อยู่ในใจ) บางคนนึกไม่ชอบ (อยู่ในใจ) บางคนชอบมากถึงกับเอ่ยปากชม บางคนไม่ชอบถึงกับเอ่ยปากตำหนิ ต่างๆ กันไปตามการสะสมของจิต เมื่อได้ยินเสียงหนึ่งเสียงใดก็เช่นกัน คนหนึ่งฟังแล้วไม่พอใจ ชวนช้อนหมองใจ อีกคนหนึ่งฟังแล้วรู้สึกเฉยๆ อีกคนหนึ่งฟังแล้วรู้สึกสงสารเห็นใจ เป็นอย่างนี้ใช่หรือไม่ใน

ชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ถ้ายังไม่มี การแสดงออกทางกายหรือวาจา ยังเป็นเพียงความคิด ก็จะเป็นการสะสมเป็นอุปนิสัยสืบต่อไป ยังไม่ เป็นกรรม แต่หากได้มีการกระทำออกมาทางกาย วาจา ที่ล่วงอกุศลกรรมบถหรือเป็นทุจริตที่มีกำลัง ก็ย่อมจะให้ผลเป็นอกุศลวิบากทั้งสิ้น ทางฝ่ายกุศลกรรมก็โดยนัยเดียวกัน

ดังนั้นเราจึงควรอบรมจิตให้เป็นจิตที่ดีเป็นกุศล อันจะเป็นเหตุให้ได้รับผลที่ดี คืออกุศลวิบากในอนาคต และควรลดละอกุศลจิต ซึ่งเป็นจิตชั้นเลว อันจะเป็นเหตุให้เกิดผลที่เป็นทุกข์ ไม่น่าพอใจ จิตที่ดีที่สุดคือจิตที่ประกอบด้วยปัญญาซึ่งรู้แจ้งในสภาพธรรมตามความเป็นจริง

เรามักสงสัยใคร่รู้คนที่ประสบเคราะห์กรรมต่างๆ เช่น คนที่ทรัพย์สินเสียหาย หรือบางคนถึงแก่ชีวิตด้วยโรคภัย หรืออุบัติเหตุต่างๆ เราเกิดความรู้สึกสงสัยใคร่รู้เห็นใจเมื่อเห็นเขาได้รับผลของอกุศลกรรมของเขา แต่ขณะที่เขากระทำเหตุ (กระทำความชั่ว) ทำไมเราจึงไม่เกิดความรู้สึกสงสัยใคร่รู้เห็นใจ เรากลับรู้สึกโกรธแค้น ชิงชัง ซึ่งนอกจากจะไม่ช่วยให้อะไรดีขึ้นแล้ว เรายังเพิ่มอกุศล

ให้กับตนเอง เช่น เมื่อเห็นข้าราชการ หรือนักการเมือง หรือนักธุรกิจทำทุจริตคอร์รัปชันโดยไม่สามารถเอาผิดได้ ยังอยู่ดีมีสุขในสังคม หากเราศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างละเอียดรอบคอบ และเข้าใจในพระธรรมคำสอนมากขึ้น มีความเข้าใจเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรมมากขึ้น แม้ไม่สามารถทำให้มีเมตตาสงสารคนที่กำลังทำชั่วได้ (เพราะเมตตายังไม่เจริญ) เราก็มีความรู้พอที่จะระงับความไม่พอใจเวลาเห็นคนทำชั่วแล้วยังเจริญรุ่งเรืองในวงสังคม เพราะไม่มีใครที่กระทำความชั่วตลอดเวลา หรือเป็นคนดี กระทำแต่กรรมดีตลอดเวลา ทุกคนย่อมทำทั้งกรรมดีและกรรมชั่วปะปนกันไป ส่วนใครจะมีการกระทำที่หนักในทางกุศลหรืออกุศลทางใดทางหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับกิเลสหรืออุปนิสัยที่สะสมอยู่ในจิตของแต่ละคน ในเมื่อปัจจุบันนี้ ผลของกรรมดีในอดีตของเขายังมีกำลังอุปถัมภ์อยู่ แม้เขากระทำชั่ว ความชั่วนั้นก็ยังไม่สามารถให้ผลได้ทันตาเห็น หรือเขาอาจตายไปก่อนได้รับผลของความชั่วนั้นก็ได้ แต่ความชั่วนั้นย่อมติดตามไปให้ผลในชาติต่อไป เป็นที่แน่นอน

การตั้งจิตไว้ชอบ

ถ้าเราไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม เมื่อเห็นข้าราชการ นักธุรกิจ หรือนักการเมืองบางคนทีประพดิตุจริต เราคงอดไม่ได้ที่จะโกรธ เคียดแค้น สบประ่งผู้ประพดิตุชั่วเหล่านั้ เราอาจจะคิดว่เราเป็นคณดีของสังคม เราเป็นผู้มืความยุติธรรม เราเป็นผู้เห็นแก่ประโยชนั ส่วนรวม น่่าทีใครๆ จะยกย่องสรรเสริญ และน่่าจะมาร่วมวงบริภษคณโกงชาติกัน ในทงตรงกันข้าม เมื่อมืความเข้าใจเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรมแล้ว เราจะรู้ด้ว่เราเป็นผู้ประมทในชีวิต เราปล่อยเวลอให้ล่งเลยไปกับการกระทำทุจริตทงวจาโดยผรุสวจาบ่้าง พุดส่อเสียดบ่้าง พุดมุสบ่้าง (พุดเกินควมเป็นจริงเพื่อสืสันในการสนทนา) และสะสมเพิ่มพูนโทสะไว้ในจิต ซึ่งก็คงจะต้องรอว่เมื่อใดอกุศลกรรมนั้นจะย้อนมอให้ผลแก่ตนเอง **ควมจริงที่ทุกคนควรทราบคือ** ขณะที่เราโกรธ ไม่พอใจเมื่อเห็นคณกระทำควมชั่วขณะนั้นเราได้สะสมโทสะไว้ในจิตแล้ว เมื่อสะสมมกขึ้นจนโทสะมืกำลัง วันใดวันหนึ่งเราอาจฆ่าคณด้

แล้วจะให้อนุโมทนากับการกระทำชั่ววาระนั้น
หรือ ?

การกระทำชั่วย่อมาจากจิตที่เป็นอกุศล เราอยู่ในฐานะที่จะเตือนหรือห้ามปรามเขาได้หรือไม่ ถ้าเราอยู่ในฐานะที่จะเตือนได้ก็ควรรีบกระทำด้วยจิตที่เป็นกุศล (เมตตา) แต่ถ้าเราไม่อยู่ในฐานะที่จะพูดได้เนื่องจากเขามีอำนาจวาสนา หรือเขาเป็นคนพาล พูดไปเขาก็คงไม่เชื่อฟัง ก็ไม่มีประโยชน์ที่จะพูด แล้วเราจะทำอะไรได้ ดังนั้นเราควรมีอุเบกขาและเชื่อมั่นในการให้ผลของกรรม

ทุกคนอยากเป็นคนดี เพราะรู้ว่าคนดีใครๆ ก็ไม่รังเกียจ คนดีย่อมนเป็นที่รัก แต่เราจะอดทนที่จะทำความดีได้มาก ได้นานแค่ไหน ในเมื่อเรายังมีจิตที่เต็มไปด้วยอกุศล (กิเลส) คือมีความรักตน เห็นแก่ตัว ความอิจฉา ความริษยา ความแข่งดีที่เราสะสมมาช้านาน และยังนอนเนื่องอยู่ในจิตทุกขณะ ผู้ที่อบรมจิตมาดีก็จะมีจิตเมตตาเห็นแก่ประโยชน์สุขของคนอื่นบ้างตามกำลังของความเห็นแก่ตนหรือความรักตน ถ้ารักตนเองมากก็ย่อมเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นได้น้อย ถ้ารักตนเองน้อยลง ก็จะสามารถเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมได้มาก

จิตของมนุษย์นั้นไชร้ายากแท้ยิ่งถึง ไม่มีใครสามารถทราบจิตของคนอื่นได้จริงๆ มีแต่ตนเองเท่านั้นที่จะรู้สภาพจิตของตนเอง การกระทำดีของแต่ละคนแม้ภาพภายนอกจะดูว่าผู้นั้นเป็นคนดี แต่เราจะรู้จิตใจที่แท้จริงของเขาหรือไม่ เราไม่สามารถทราบสภาพจิตที่แท้จริงของใครได้ แต่เราสามารถทราบสภาพจิตของเราเองว่าการที่เราทำดีกับผู้อื่นเป็นเพราะหวังผลอะไรหรือไม่ เช่น

- ขยันทำงาน เพราะหวังให้เป็นที่ยกย่องสรรเสริญ
- อ่อนน้อมถ่อมตน เพราะหวังให้ผู้บังคับบัญชารัก
- ให้ของผู้อื่น เพราะหวังให้ตนเองเป็นที่รักใคร่หรือหวังได้รับสิ่งหนึ่งสิ่งใดตอบแทน
- บริจาคเงินช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือการกุศลต่างๆ เพื่อให้คนยกย่องสรรเสริญ
- บอกบุญเรื่องใดเพราะหวังให้ตนเองได้บุญมากๆ
- พุดจาอ่อนหวาน ประจบช่วยเหลือกิจการงานของผู้บังคับบัญชาเพราะหวังจะเป็นที่รักใคร่เอ็นดู จะได้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเป็นพิเศษ

- พุดตำหนิการกระทำของผู้อื่น เพราะหวังให้
ผู้ฟังเข้าใจว่าตนเองฉลาดกว่า เก่งกว่า ดีกว่า
- จำใจทำดีเพราะเกรงจะถูกตำหนิ หรือกลัว
จะถูกลงโทษ (หวังในความปลอดภัย)
- ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือออกกฎหมาย
เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตน และ/หรือพวกพ้อง
ของตน เป็นต้น

ความหวังที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในจิตนั้น
แท้จริงแล้วเป็นความรักตน เห็นแก่ตน ที่เหนียวแน่น
และฝังลึกยากจะถ่ายถอน เป็นอกุศลจิตที่ถ้าไม่มี
ความเข้าใจธรรมชั้นละเอียดแล้วจะไม่เห็นเลยว่า
เป็นโทษเป็นภัย และขัดขวางการอบรมเจริญบารมี
เพื่อถึงฝั่ง (พระนิพพาน)

การทำความดีเพราะหวังในผลของการทำ
ความดีนั้นเป็นอกุศล (โลภะ) บางคนอาจจะรู้สึก
ไม่เห็นด้วยที่กล่าวเช่นนี้ เพราะคิดว่าทำความดีก็ดีแล้ว
จะทำดีด้วยมูลเหตุจูงใจอะไรก็ไม่เห็นจะสำคัญตรงไหน
หากเราจะพิจารณาอย่างผิวเผินก็น่าจะใช่ แต่หาก
พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจะทราบว่า **ความหวัง**

ความต้องการทุกชนิดเป็นลักษณะของโลกะ ส่วนผู้ที่
ทำความดีเพราะความเกรงกลัวต่างๆ นั้น เป็นอกุศล
ประเภทโทสะ ส่วนผู้ที่ดีและพุดจายกย่องตนเองนั้น
พระพุทธเจ้าไม่ทรงสรรเสริญโดยได้ทรงแสดงธรรมว่า
‘ผู้เป็นบัณฑิตย่อมไม่สรรเสริญตนเอง’ ดังนั้น จะไม่
เป็นการดีกว่าหรือ ถ้าเราจะทำความดีเพราะความดีเป็น
สิ่งที่ควรกระทำ ทำความดีด้วยจิตที่มีเมตตา คิดจะ
ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน
ใดๆ ทั้งสิ้น

เราควรตั้งจิตไว้ชอบ คือทำความดีเพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น
โดยแท้ ไม่หวังแม้คำชมหรือคำสรรเสริญ เพื่อเป็น
การเจริญกุศลให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

เราควรทำบุญแม้เพียงนิดหน่อยก็ไม่ควรละเลย
เพื่อขัดเกลาจิตตนเอง เพื่อลดความตระหนี่ ความเห็น
แก่ตัวของตนลง

เราควรมีเมตตาแบ่งปันสิ่งต่างๆ ให้เพื่อนฝูงหรือ
ญาติมิตรเพื่อให้เขาได้รับประโยชน์ ไม่ใช่ให้เพราะหวัง
ประโยชน์ตอบแทน

เราควรมีความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เพราะจิตที่อ่อนน้อมเป็นสภาพจิตที่ดีงาม ไม่ใช่อ่อนน้อมเพราะหวังประโยชน์

การทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน (ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข) เป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพราะขณะที่ทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทนนั้นเป็นขณะที่กุศลจิตมีกำลัง กุศลกรรมในขณะนั้นทำให้กุศลกรรมระบับไป ดังนั้นทุกคนควรหมั่นพิจารณาจิตของตนว่า ในแต่ละวัน จิตเป็นอกุศลหรือกุศลมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเป็นการเจริญกุศลอย่างยิ่งประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการสะสมเหตุแห่งความสุขความเจริญทั้งในชาติปัจจุบันและชาติต่อไป

ทุกคนมีความรักตัวเองอย่างเหนียวแน่น จึงรักสุข (สุขเวทนา)เกลียดทุกข์ (ทุกข์เวทนา) กันทั้งนั้น ทำกุศลก็เพื่อตนเองจะได้รับผลของกุศล เช่น ทำบุญเพราะหวังจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ ทำกุศลก็เพื่อให้ตนเองได้รับสุขในชาตินี้ เช่น บางคนพูดเท็จใส่ร้ายคนอื่นเพื่อให้ตนเองได้ดี บางคนประกอบอาชีพทุจริต เช่น ลักขโมย ขาวยาเสพติด บางคนมีอาชีพที่ดูจะสุจริตแต่ประพฤติทุจริต เช่น คอรัปชั่นในวงการต่างๆ เพราะความเห็นแก่ตัว รักตนเองทั้งสิ้น อยากให้ตนเองร่ำรวย อยากให้

ตนเองเป็นใหญ่เป็นโตมีคนนับหน้าถือตา อยากให้ตนเอง เป็นที่ยกย่องสรรเสริญว่าร่ำรวย มีวาสนาบารมี มียศถาบรรดาศักดิ์กว่าผู้อื่น ความอยาก (โลภะ) ของมนุษย์มีมากมายไม่รู้จบ มีคำกล่าวที่ว่า **ภูเขาทอง ๒ ลูก ก็ยังไม่พอแกโลภะ** ยังอยากได้มากขึ้นไปอีก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ เมื่อถึงคราวเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหลาย ต่างคนต่างภาวนาขอให้ได้รับเลือกตั้ง แม้ได้รับเลือกเป็นลำดับสุดท้าย ก็ยังดีกว่าไม่ได้เลย พอได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. เข้าจริง ก็ภาวนาขอให้ได้ตำแหน่งใหญ่โต เป็นรัฐมนตรีสักกระทรวงหนึ่ง กระทรวงไหนก็ได้ เอาทั้งนั้น พอได้เป็นสมใจหวังก็คิด (โลภะ) อีกว่า น่าจะได้เป็นเจ้ากระทรวงที่มีอำนาจมากๆ หน้อยก็จะดี จะได้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล เมื่อได้เป็นรัฐมนตรีไปสักระยะหนึ่ง ก็ใฝ่ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปอีก พอได้เป็นนายกรัฐมนตรี ก็อยากเป็นต่อไปเรื่อยๆ ให้นานที่สุด

การที่ผู้ใดจะได้ลาภ ได้ยศ ไม่ได้เกิดจากความอยาก ทุกคนย่อมปรารถนาอยากได้สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตน และผู้ที่ตนรักใคร่ผูกพัน แต่จะมีสักกี่คนที่สมหวัง กรรมดีที่ได้กระทำไว้ดีแล้วเท่านั้นที่เป็นเหตุให้ได้รับ

สิ่งต่างๆ ที่ดีที่น่าปรารถนา เพราะ เหตุ นั้นย่อมสมควรแก่ ผล เสมอ กล่าวคือเมื่อทำเหตุมาดีย่อมได้รับผลที่ดี เมื่อทำเหตุไว้ไม่ดีหรือดีไม่พอ จะหวังหรืออยากอย่างไรก็ไร้ผล

สังคมคงจะสงบร่มเย็นขึ้นถ้าทุกคนรู้จักคำว่า ‘พอ’ แต่มนุษย์ปุถุชนใครเลยจะละกิเลสได้ เพราะคำว่า ‘ปุถุชน’ แปลว่า ผู้หนาแน่นด้วยกิเลส ในเมื่อยังละกิเลสไม่ได้ เราควรที่จะศึกษาพระธรรมเพื่อรู้จักลักษณะของกิเลสต่างๆ จะได้หมั่นคอยสำรวจจิตตนเองเมื่อกิเลสเกิดขึ้น จะทำให้รู้จักตนเองตามที่เป็นจริง ว่ามีกิเลสมากแค่ไหน เมื่อใดมีปัญญามากขึ้น เห็นโทษภัยของกิเลสอย่างแท้จริง ปัญญานั้นเองจะทำให้หน้าที่ละกิเลส การรู้จักกิเลสของตนเองมีประโยชน์กว่า คอยจ้องจับผิดกิเลสของผู้อื่น เพราะจะเป็นเหตุให้สำรวมกาย วาจา ใจของตนให้เรียบร้อยดีงาม มีความประพฤติหรือแสดงออกที่ดีเป็นกุศลกรรมต่อไป

กรรมนำเกิด

เราเวียนว่ายตายเกิดมานับชาติไม่ถ้วนแล้ว ชาตินี้ก็เป็นอีกชาติหนึ่งที่กุศลกรรมให้ผลทำให้ได้เกิดเป็นมนุษย์ แต่อีกไม่นานเราก็ต้องเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติกันอีกแล้ว เราจะมีชีวิตยืนยาวอยู่อีกกี่ปี กี่เดือน กี่วัน ถ้าคิดว่าจะอยู่อีก ๑๐ ปี ก็เพียง ๓,๖๕๐ วัน ถ้า ๒๐ ปี ก็เพียง ๗,๓๐๐ วัน เท่านั้นเอง แต่ชีวิตเป็นของไม่เพียง เราอาจจะตายวันนี้ พรุ่งนี้ หรือเย็นนี้ก็ได้เมื่อผลของกุศลกรรมที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์หมดสิ้นแล้ว

การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นเพราะ **ชวนวิถิจิต*** สุดท้ายก่อนตาย คือก่อนจุติจิต (จิตที่ทำกิจเคลื่อนจากภพชาติ) เป็นกุศล ทำให้พ้นจากการเกิดในอบายภูมิ เมื่อรู้อย่างนี้บางคนคงจะตั้งใจว่า เมื่อเวลาใกล้ตายจะทำจิตให้เป็นกุศล ซึ่งในความเป็นจริงกุศลจิตจะเกิดขึ้น เพราะมีเหตุปัจจัยให้เกิด ไม่มีใครบังคับให้จิตเป็นกุศลได้

* ชวนวิถิจิต โดยศัพท์ “ชวนะ” แปลว่า เล่นไป คือ ไปอย่างรวดเร็วในอารมณ์ด้วยกุศลจิตหรืออกุศลจิต (หรือกิริยาจิต เฉพาะพระอรหันต์)

เพราะจิตเกิดขึ้นและดับไปอย่างรวดเร็ว ไม่ได้อยู่ใน
อำนาจบังคับบัญชาของใคร ด้วยเหตุนี้พระพุทธร่องค็จ
ทรงเตือนพุทธบริษัทให้หมั่นเจริญกุศล เพราะกุศลเป็น
เหตุให้ได้รับความสุข เมื่อหมั่นทำกุศลจนเป็นนิสัย
โอกาสที่ชวนจิตสุดท้ายก่อนจุติ (ตาย) จะเป็นกุศลก็ย่อม
มีมากกว่าคนที่ประกอบแต่อกุศลกรรมเป็นนิจ ดังนั้น
หากชวนจิตขณะสุดท้ายเป็นกุศล ก็จะเป็นเหตุให้ได้เกิด
ในสุคติภูมิ (ได้แก่ เกิดในมนุษย์โลก และสวรรค์ชั้น
ต่างๆ) ในทางตรงข้าม ถ้าหากเราเป็นผู้ประมาทประกอบ
อกุศลกรรมอยู่เสมอ สะสมแต่อกุศลจิตจนเป็นอุปนิสัย
โอกาสที่ชวนจิตสุดท้ายจะเป็นกุศลย่อมยากที่จะเป็นไปได้
เมื่อเป็นเช่นนั้นทุกทีเป็นอันหวังได้ กล่าวคือ ย่อมไปเกิด
ในนรกภูมิ เปตวิสัย (ภูมิของเปรต) หรือเดรัจฉานภูมิ

เราไม่รู้ว่ากรรมใดจะทำให้เกิดปฏิสนธิจิตในภพหน้า
เพราะเราทำทั้งความดีและความชั่วปะปนกันไป กรรม
หนึ่งในชาตินี้หรือชาติก่อนๆ มีโอกาสทำให้ปฏิสนธิจิต
ในชาติหน้าเกิดขึ้นได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้พระพุทธร่องค็จทรง
สอนให้เจริญกุศลนานาประการ เพราะเมื่อเจริญกุศล
บ่อยๆ มากขึ้น ย่อมมีโอกาสได้รับผลของกุศล ซึ่งให้ผล
เป็นสุข กุศลจิตเปรียบเหมือนเพื่อนสนิท ส่วน

อกุศลจิตเปรียบเสมือนศัตรู เพราะให้ผลเป็นทุกข์ เราต้องคอยหมั่นระวังศัตรู คืออกุศลจิตของเราเอง ดังนั้น เราจึงควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าอกุศลจิตได้แก่อจิตประเภทใดบ้าง และอกุศลจิตได้แก่อจิตประเภทใดบ้าง เพื่ออบรมกุศลให้เจริญยิ่งขึ้นไป และคอยระวังไม่ให้อกุศลจิตเกิด เพราะอกุศลจิตของเรานั้นเองคือ ศัตรูที่แท้จริง เมื่อเรายังไม่ได้ศึกษาพระธรรมที่ลึกซึ้ง เราก็หลงนิยมชมชื่นกับศัตรู เพราะเข้าใจผิดว่าศัตรู คือมิตรสนิท แท้จริงแล้วเราชอบที่จะมีโลภะ เราชอบสิ่งนั้น สิ่งนี้ เราคิดว่าสิ่งต่างๆ นำความสุขมาให้ เราจึงอยากได้ลาภ ได้ยศ ได้สรรเสริญ โดยไม่รู้จักอึดไม่รู้จักพอ เราไม่เคยเห็นโทษของโลภะเลย เราไม่เคยรู้เลยว่าถูกโลภะครอบงำท่วมทับ และตกเป็นทาสของโลภะอยู่เป็นประจำ เราไม่เคยรู้เลยว่าโลภะนี้เองนำมาซึ่งทุกข์ทั้งหลาย นอกจากเราเป็นมิตรกับอกุศลประเภทโลภะแล้ว เรายังเป็นมิตรกับอกุศลอีกประเภทหนึ่งคือโมหะ ความไม่รู้ความจริง (สัจธรรม) เราไม่มีความรู้กระทั่งว่าเราไม่รู้อะไร ไม่รู้ว่าชาติหน้ามีจริงหรือไม่ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศลหรืออกุศลตามความเป็นจริง ต่อเมื่อได้ศึกษาพระอภิธรรมและมีความเข้าใจ

เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เราจึงจะเริ่มรู้ว่าพระธรรมที่ทรงตรัสรู้และทรงแสดงนี้เป็นคำสอนที่ประเสริฐสุด ยิ่งใหญ่และน่าอัศจรรย์ เมื่อเรามีความเข้าใจพระธรรมมากขึ้นเท่าไร ก็จะยิ่งรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อชาวโลกและประจักษ์ในพระปัญญาคุณอันประเสริฐมากขึ้นเท่านั้น

หลายคนคิดว่าการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมนั้น เป็นเทคนิคหรือวิธีการทำให้คนเกรงกลัวการกระทำชั่ว และคิดว่าเป็นอุบายให้คนกระทำความดี แต่เมื่อได้ศึกษาธรรมชั้นละเอียด (พระอภิธรรม) ในเรื่องของจิต การทำงานของจิตและวิถีจิตแล้ว จะทราบได้ด้วยตนเองว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดไม่ได้คิดกลยุทธใดๆ ทั้งสิ้น แต่พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริง ทรงนำความจริงมาเปิดเผยให้รู้ ซึ่งความจริงอันประเสริฐนี้พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระบารมีมายาวนานกว่าจะบรรลุธรรมนี้

ควรทราบว่าพระพุทธองค์นั้นทรงตรัสแต่คำที่จริงเท่านั้น คำใดที่ไม่จริงจะไม่ทรงตรัสเลย

ประโยชน์ในการรู้เรื่องกรรม

การมีความรู้เรื่องกรรม เป็นการได้เข้าใจความจริง อันประเสริฐยิ่ง ความจริงที่แม้ยากจะรู้ตามเห็นตามได้ แต่ก็สามารถจะพิจารณาและไตร่ตรองให้เข้าใจตามหลักของเหตุและผลได้ การรู้เรื่องกรรมทำให้เรารู้ความจริงว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา ไม่ว่าดีหรือร้ายก็ตาม ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือเกิดขึ้นเพราะผู้อื่นกระทำ แต่เกิดขึ้นเพราะตัวเราเองเป็นผู้กระทำเหตุไว้แล้วในชาตินี้ หรือในอดีตชาติ เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้และผู้ที่ค้นพบความจริงที่ยิ่งใหญ่และน่าอัศจรรย์นี้คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นการสมควรหรือไม่ที่เราผู้ซึ่งประกาศตนเป็นพุทธบริษัทจะเชื่อฟังสมควรหรือไม่ที่เราจะนอบน้อมบูชาพระคุณที่ทรงมีพระมหากรุณาแสดงธรรมสั่งสอนสัตว์โลกผู้มีศบอดและโง่เขลา แต่ไม่เคยรู้และยอมรับความจริงว่าตนเองโง่เพราะถูกอวิชชา (ความไม่รู้) ปิดบังมาโดยตลอด ต่อเมื่อเห็นประโยชน์ของพระธรรมและสนใจศึกษาตามลำดับด้วยดีจึงพอจะมีความเข้าใจชีวิตของตนเองและผู้อื่น และเข้าใจเหตุอันแท้จริงที่ทำให้แต่ละคนต้องประสบกับสุขบ้างทุกข์บ้างในชีวิตประจำวัน

ข้อความใน จูฬกัมมวิมังคสูตร พระพุทธองค์ทรง
แสดงถึงผลดีผลร้าย ๗ คู่ อันเนื่องมาจากกรรมที่ได้
กระทำไว้แล้ว ดังนี้

๑. มีอายุน้อยเพราะฆ่าสัตว์ มีอายุยืนเพราะ
ไม่ฆ่าสัตว์
๒. มีโรคมากเพราะเบียดเบียนสัตว์ มีโรคน้อย
เพราะไม่เบียดเบียนสัตว์
๓. มีผิวพรรณทรามเพราะมักโกรธ มีผิวพรรณดี
เพราะไม่มักโกรธ
๔. มีศักดาน้อยเพราะริษยา มีศักดามากเพราะ
ไม่ริษยา
๕. มีโภคทรัพย์น้อยเพราะไม่ให้ทาน มีโภคทรัพย์
มากเพราะให้ทาน
๖. เกิดในตระกูลต่ำเพราะกระด้าง ถือตัว
ไม่อ่อนน้อม เกิดในตระกูลสูงเพราะไม่กระด้าง
ถือตัว แต่รู้จักอ่อนน้อม
๗. มีปัญญาทรามเพราะไม่เข้าไปหาสมณพราหมณ์
ไต่ถามเรื่องกุศล อกุศล เป็นต้น มีปัญญาดี

เพราะเข้าไปหาสมณพราหมณ์ ได้ถามเรื่อง
กุศล อกุศล เป็นต้น^{๑๕}

การที่เรามีความรู้และมีความเข้าใจเรื่องของกรรม
ตามที่ได้ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎก มีประโยชน์ต่อ
การดำเนินชีวิตประจำวัน สรุปโดยสังเขปดังนี้

๑. มีความมั่นคงในการทำความดีต่อผู้อื่น ทั้งกาย
วาจา ใจ
๒. มีความเพียรที่จะละเว้นการทำชั่ว ไม่เบียดเบียน
ผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
๓. ให้อภัยผู้กระทำให้เราเดือดร้อน
๔. คลายความคับแค้นใจเมื่อได้รับการปฏิบัติที่ไม่
เป็นธรรม
๕. มีความอดทนที่จะไม่โกรธผู้ที่ทำให้เราเดือดร้อน
๖. มีเมตตาแม้กับผู้ประพฤติมิชอบ
๗. ไม่ประมาทในชีวิต โดยหมั่นเจริญกุศลและ
เพียรพยายามละอกุศล
๘. ไม่มีศัตรู
๙. มีมิตรมาก

ปัญหาของประเทศ กรรมาของใคร

การที่บ้านเมืองของเรากำลังประสบปัญหาเดือดร้อนต่างๆ อยู่ในขณะนี้ได้แก่ ปัญหาทุจริต คอร์รัปชันในวงราชการ ปัญหาธุรกิจล้มละลายในภาคธุรกิจ ปัญหาทุจริตในการเลือกตั้งระดับต่างๆ ตลอดจนมีเรื่องอื้อฉาวในวงการสงฆ์ เพราะเราเป็นชาวพุทธแต่เพียงในนาม เราเป็นชาวพุทธตามใบทะเบียนบ้าน และเรายังมีความเข้าใจพระพุทธศาสนาที่ผิวเผินมาก เมื่อไม่มีความเข้าใจหลักธรรมก็ไม่สามารถจะขจัดความเห็นผิดได้ ก็ย่อมต้องประสบทุกข์เดือดร้อนเพราะไม่สามารถมีพระธรรมเป็นที่พึ่งได้ เราจึงหวังพึ่งนักการเมืองบ้าง หวังพึ่งข้าราชการระดับสูง หวังพึ่งหมอดู หวังพึ่งกระทั่งต้นไม้หรือสัตว์ที่มีรูปร่างประหลาด และพร้อมจะกราบไหว้อย่างเต็มอกเต็มใจ นับวันชาวพุทธยิ่งถอยห่างจากพระธรรม เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไร พระธรรมไม่สามารถให้ลาภให้ยศ ให้ตำแหน่งที่ทุกคนปรารถนาได้ แต่พระธรรมให้ความจริงของสิ่งทั้งปวงและทำให้สามารถอบรมขัดเกลาจิตใจจนเป็นบุคคลที่ประเสริฐได้ พระธรรมให้ความสุขที่สงบประณีตเพราะดับความเร่าร้อน

(กิเลส) ในจิตตามลำดับความเข้าใจ ถ้าผู้บริหารบ้านเมือง ได้แก่ นักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการทุกระดับมีความเข้าใจพระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และตั้งใจละกิเลสซึ่งเป็นศัตรูภายในตนแล้ว บ้านเมืองของเราต้องรอดพ้นจากวิกฤตแน่นอน แต่ทุกอย่างเป็นอนัตตา ไม่มีใครสามารถบังคับบัญชาให้ทุกอย่างเป็นไปอย่างที่เราปรารถนาได้ ดีที่สุดคือเข้าใจความจริงว่าเราและคนอื่นๆ ต่างก็มีกรรมเป็นของตนเอง ทำให้ต้องเห็น ต้องได้ยินสิ่งที่นำความทุกข์ใจมาให้ (ปัญหาทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว) ทำให้ได้เกิดในสมัยที่บ้านเมืองต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจแบบนี้ แต่ก็ยังดีกว่าเกิดในประเทศที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง มีการรบพุ่งฆ่าฟันจนหาความสงบสุขไม่ได้

การที่เรามีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมมากขึ้น ทำให้เรารู้ความจริงของชีวิตซึ่งไม่เคยรู้มาก่อน ความจริงซึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ پاکเพียรอบรมพระปัญญาบารมีที่ถึงพร้อมแล้วเท่านั้นจึงสามารถค้นพบได้ จึงไม่ใช่สิ่งที่คนธรรมดาจะคาดคะเนและสามารถจะเข้าใจได้เองโดยไม่ศึกษา ความจริงซึ่งยากจะมองเห็น ละเอียด

ลุ่มลึกและยากจะเข้าใจ แต่เป็นความจริงที่ผู้ใดได้สนใจ
ศึกษาจนมีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว จะรู้ด้วยตนเองว่า
พระธรรมนี่เองคือคำตอบของชีวิต ดังนั้นจึงไม่ควร
ประมาทในพระธรรมโดยเห็นว่าพระธรรมเป็นของง่าย
ไม่จำเป็นต้องศึกษาก็สามารถจะเป็นคนดีมีปัญญาได้
การที่เรามีความเข้าใจเรื่องบาป บุญ และการให้ผลของ
บาปหรือบุญ คือมีความรู้เรื่องกรรมและการให้ผล
ของกรรมนั่นเองจะช่วยให้ชีวิตมีความสงบสุขขึ้น

เราไม่ควรประมาทในอกุศลของตนเอง โดยสะสม
อกุศลอยู่เป็นประจำบ่อยๆ เนื่องๆ เพราะเห็นว่าเป็น
เรื่องเล็กน้อย หรือเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่มีใคร
สามารถรู้วันตายของตนเอง ดังนั้นก่อนจากโลกนี้ไปเราจึง
ควรสะสมกุศล ไม่ละเลยกุศลแม้เพียงเล็กน้อย เพราะ
เมื่อละโลกนี้ไปแล้วที่พึ่งอื่นนอกจากกุศลแล้วไม่มีเลย
และสิ่งสำคัญยิ่งคือการศึกษาพระธรรมคำสอนของ
พระบรมศาสดา ควรสะสมความรู้ความเข้าใจในพระธรรม
เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองให้เบาบางลง เพราะกิเลส
น้อยลงเท่าไร ความสุขสงบก็เพิ่มขึ้นเท่านั้น และความสุข
เช่นนี้มีใช้หรือที่ทุกคนควรแสวงหา

“บุคคลพึงรีบชวนช่วยในความดี
พึงห้ามจิตเสียจากบาป
เพราะว่าเมื่อบุคคลทำความดีชั่วอยู่
ใจจะยืນดีในบาป”^{๑๖}

บุคคลใด ไม่เลือกกว่าจะเป็นหญิงหรือชาย
มีทรัพย์ ๗ อย่างคือ ทรัพย์คือศรัทธา ทรัพย์
คือศีล ทรัพย์คือหิริ ทรัพย์คือโอตตปปะ
ทรัพย์คือสุตะ ทรัพย์คือจาคะ และทรัพย์คือ
ปัญญา บัณฑิตเรียกบุคคลนั้นว่าไม่เขินใจ และ
ชีวิตของเขาไม่เปล่า.

(ปรหมัตถกัมปนี อรรถกถาขุททกนิกาย อุดาน)

๑. **พระสูตร และอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์** เล่มที่ ๓ ภาคที่ ๒ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า คำนำ

๒. **พระอภิธรรมปิฎก** เล่มที่ ๗ ปฏฐาน ภาคที่ ๕ และอรรถกถา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์เนื่องในวโรกาส ครบ ๒๐๐ ปี แห่งพระราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ หน้า ๖๐

๓. **พระสูตร และอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ปัญจกจกนิบาต** เล่มที่ ๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์เนื่องในวโรกาส ครบ ๒๐๐ ปี แห่งพระราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ หน้า ๖๓๔

๔. **พระสูตร และอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๑๑๙

๕. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
อิติวุตตกะ** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๔ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในวโรกาส
เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๕๓๙-๕๔๐

๖. **พระวินัยปิฎก มหาวรรค** เล่มที่ ๕ ภาคที่ ๒
มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ
ถวาย... เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบ
พระนักษัตร ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๔๗๓

๗. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
คาถาธรรมบท** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย...
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร
๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๒๑

๘. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
คาถาธรรมบท** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย...
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร
๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๕๖-๕๗

๙. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
คาถาธรรมบท** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราช-

วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย...
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร
๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๕๘-๕๙

๑๐. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
คาถาธรรมบท** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย...
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร
๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๓

๑๑. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
วิมานวัตถุ** เล่มที่ ๒ ภาคที่ ๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในวโรกาส
เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๓๕๔-๓๕๘

๑๒. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
วิมานวัตถุ** เล่มที่ ๒ ภาคที่ ๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในวโรกาส
เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๓๓๖-๓๓๗

๑๓. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
อปทาน** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในวโรกาส

เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๒๑๔

๑๔. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
อปทาน** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย... เนื่องในโอกาส
เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร ๕ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๒๒๗

๑๕. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน** ย่อความจาก
พระไตรปิฎก ฉบับบาลี ๔๕ เล่ม พิมพ์รวมเล่มเดียวจบ ครั้งที่ ๑๒/
๒๕๓๓ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หน้า ๔๗๕

๑๖. **พระสูตร และอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย
คาถาธรรมบท** เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๓ มหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างน้อมเกล้าฯ ถวาย...
เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบพระนักษัตร
๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ หน้า ๑

